

УДК 336

EVOLUTION OF THE UNDERSTANDING OF SOCIALLY RESPONSIBLE INVESTMENTS AND THEIR PERSPECTIVES**ЕВОЛЮЦІЯ РОЗУМІННЯ СОЦІАЛЬНО ВІДПОВІДАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ТА ЇХНІ ПЕРСПЕКТИВИ**

Dyakovsky D.A. / Дяковський Д.А.

PhD in Economics / к.е.н.

<https://orcid.org/0009-0005-5099-727X>

Анотація. Розглядається сутність соціально відповідального інвестування, історія його розвитку, зарубіжний досвід та сучасні тенденції. Проаналізовані чинники виникнення та поширення даного явища, сучасні принципи, які використовуються соціально відповідальними інвесторами при формуванні інвестиційних портфелів. Розглядається питання їх дотримання фінансовими установами. Окреслені сучасні тенденції у здійсненні соціально відповідального інвестування, перспективи його подальшого розвитку. Підкреслена важливість усвідомлення важливості такої інвестиційної стратегії та сприяння її впровадженню як на рівні інвесторів, бізнесу, так і на рівні держави, її інститутів, на законодавчому рівні, на рівні суспільства і громадських організацій.

Ключові слова: соціально відповідальні інвестиції, соціально відповідальні інвестори, інвестиційні фонди

Вступ та постановка проблеми Соціально відповідальне інвестування є тенденцією, яка сформувалась у сучасному економічному середовищі. Вона полягає у поступовому переході все більшої кількості суб'єктів інвестиційної діяльності до поєднання бізнес-інтересів з інтересами суспільства. В бізнес процеси в якості визначальних принципів вбудовується врахування інтересів зацікавлених груп осіб, повага до суспільства в цілому і дбайливе ставлення до оточуючого природного середовища. Для України актуальність теми зростає в контексті євроінтеграційних процесів, коли умовою входження на європейські ринки є удосконалення стандартів ведення інвестиційного бізнесу, захисту інвесторів, підвищення привабливості країни для зарубіжних інвестицій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій Соціально відповідальному інвестуванню присвятили роботи багато іноземних і вітчизняних авторів. Так Р. Барбер та Д. Рифкін [6] досліджують вплив інвестицій на суспільство, ринок праці, оточуюче середовище, просувають ідеї дбайливого ставлення до природи. К. Бахтараева [5], О.Завальна [1], Костюк О.М. [4] Мошенський С.З. [2] досліджують сучасні тенденції соціально відповідального інвестування.

Невирішені частини проблеми Не зважаючи на значну кількість робіт, тема потребує подальшого дослідження. Зокрема, загальноприйняте тлумачення соціально відповідального інвестування ще не сформувалось ні на науковому, ні на практичному, ні на юридичному рівні. невирішеним є питання закріплення принципів соціально відповідального інвестування на законодавчому рівні, змісту звітності для різних фінансових та підприємницьких установ, недостатньо визначені критерії соціально-відповідального інвестування, присутні суперечності в трактовках, проблемою є відсутність усвідомлення важливості та доцільності соціально –відповідального інвестування українськими бізнесовими колами.

Мета та завдання статті: дослідити сутність та перспективи розвитку соціально відповідального інвестування в Україні і світі. Для досягнення даної мети поставлені наступні завдання: визначити передумови виникнення SRI; проаналізувати еволюцію SRI; уточнити зміст поняття «соціально відповідальне інвестування»; визначити тенденції його розвитку.

Термін "соціально відповідальне інвестування" з'явився у США у 1960-х роках і застосовується для характеристики вкладання коштів з метою досягнення соціального ефекту або стосовно щодо вкладень у інноваційні підприємства, які розвивають енергоефективні і «зелені» технології, інвестицій у регіональний розвиток, вкладень всередині корпорацій, або уникнення вкладень у певні інструменти. Отже, соціально відповідальне інвестування може розглядатися як процес прийняття інвестиційних рішень, які, крім фінансового результату, враховують екологічні, етичні і соціальні аспекти. Але це не означає відмову від головної цілі інвестування – отримання прибутку, без якого інвестиційна діяльність втрачає для інвестора сенс. Їх ефективність характеризується досягненням цієї цілі у поєднанні з етичними цінностями. Хоча в основі все ж буде лежати співставлення доходів та витрат [1; 191].

Ідея соціально відповідального інвестування зародилась у США в 1960-і роки, під впливом посилення боротьби за громадянські права. У 1970-і роки - за захист довкілля. У 1980-і роки увагу до етичних аспектів при вкладанні інвестиційних ресурсів пенсійних фондів привернули дослідження Д.Рифкіна і Р.Барбера [7]; відбувалося поступове зростання ролі інституційних інвесторів, особливо недержавних пенсійних та інвестфондів на ринку соціально відповідального інвестування [2; 260]. У 90-ті роки ХХ століття поширився термін "етичне інвестування" [2; 261] Але після 2000 р. поширення набув термін, "соціально відповідальне інвестування" [2; 262]. Важливою віхою розвитку соціально відповідального інвестування стало набуття чинності у 2000 р. Глобальним Договором ООН, який виник як міжнародна ініціатива підвищення соціальної відповідальності бізнесу, дотримання корпораціями прав людини і екологічних норм. 10 принципів Договору згруповані у 4 блоки:

1) Права людини: 1. Ділові кола мають поважати та захищати міжнародно-визнані права людини; 2. не повинні брати участь у порушенні прав людини.

2) Трудові відносини: 3. Ділові кола мають підтримувати принцип свободи асоціацій, визнавати право на колективний договір; 4. підтримувати ліквідацію усіх форм примусової та обов'язкової праці; 5. ліквідацію дитячої праці; 6. ліквідацію дискримінації при прийомі на роботу та в професійній діяльності.

3) Навколишнє середовище 7. Ділові кола мають підтримувати обережний підхід до екологічних завдань; і 8. посилення екологічної відповідальності; 9. заохочувати розробку і розповсюдження екологічно безпечних технологій.

4) Боротьба з корупцією 10: Ділові кола мають боротися проти корупції.

Деякі дослідники даний перелік принципів об'єднують у три групи:

1. екологічні (захист навколишнього середовища, уникнення вкладень у екологічно шкідливе виробництво, негативне ставлення до викидів парникових газів, забруднення повітря, води, ядерної енергетики, токсичних відходів);

2. соціальні (дотримання прав людини, стандартів оплати і безпеки праці,

невикористання дитячої праці, здоров'я населення, боротьба проти корупції);

3. етичні (не вкладаються кошти у виробництво і торгівлю зброєю, шкідливих для людини товарів і послуг, наркотиків, тютюну, алкоголю, гральний бізнес порнографії, у підприємства що порушують права особи, зокрема працюючих).

Чинники виникнення і поширення. В основі сучасних принципів соціально відповідального інвестування лежать етичні норми прийняті у деяких релігіях. Так, способи використання грошей без порушення етичних норм передбачали іудейські закони, Коран, Шаріат. У США ще в 16 столітті у протестантських сектах квакерів і менонітів заборонялося вкладення коштів у справи, які суперечили релігійним принципам [1;191]. На сучасному етапі деякі інвестори демонструють зацікавленість у принципах «ісламських фінансів», які корелюють з соціально відповідальним інвестуванням. [2; 262]

Далі варто розглянути класифікацію соціально відповідальних інвестицій. Так, на ринку США набув поширення поділ на:

1. ESG Incorporation-Інвестиції з урахуванням соціо-етико-екологічних факторів

2. Shareholder Resolutions - вплив інвесторів на діяльність компанії

3. Overlapping Strategies та інвестиції, що використовують змішані стратегії.

Часто виділяють три наступні стратегії соціально відповідального інвестування.

1. Screening Відбір компаній до інвестиційного портфелю здійснюється шляхом аналізу поряд з фінансовими, ряду нефінансових аспектів з метою уникати вкладання у компанії, які не відповідають критеріям соціально відповідальної діяльності. Відбір може бути негативним -виключення компаній, чия діяльність суперечить цінностям інвестора. Або позитивним - цілеспрямований пошук паперів компаній, які показують позитивний вплив на розвиток суспільства, захист оточуючого середовища. Відбір здійснюється на основі спеціальних рейтингів - Domini Social Index, Calvert Social Index[2; 262].

2. shareholder advocacy (shareholder activism) - активні дії акціонерів. Підняття співвласниками компаній питань стосовно діяльності, ділової етики компанії, на зібраннях акціонерів, діалог з менеджментом [5;71].

3. community investing - інвестування в локальні громади хоча. Займає малу частку ринку СВІ, але має велике значення для соціального розвитку. [5;71].

Соціально відповідальні інвестиції є важливою частиною стратегії та культури ведення бізнесу у провідних компаніях світу, а також частиною фондового ринку, яка постійно збільшується. Проте, сучасні тенденції, які сформувалися на ринках розвинених країн, не в повній мірі реалізуються в Україні. Практика соціально відповідального інвестування тільки зароджується і поки-що рівень її розуміння та поширення є незадовільним.

Висновки Соціально відповідальні інвестиції SRI є складовою більш широкої категорії - ESG і об'єднує, крім соціальних, екологічні та управлінські аспекти інвестиційної діяльності. Ця категорія з'явилась в результаті еволюції концепцій сталого розвитку і корпоративної соціальної відповідальності CSR, рухів за збереження навколишнього природного середовища та розвитку

морально-етичних цінностей в бізнесовій діяльності розвинених країн. Україна має змогу скористатися зарубіжним досвідом та скоротити час розвитку соціально відповідального інвестування. Його перспективи в Україні у першу чергу пов'язані з участю українських компаній у Глобальному Договорі ООН. Їхня кількість зростає, вони запровадили практику видання звітів про соціальну відповідальність. Також необхідна розробка теоретичних основ та створення державних, приватних, громадських інститутів забезпечення відповідального інвестування. Наступним напрямом розвитку є зміни в стандартах корпоративної звітності, відображення як фінансових, так і не фінансових факторів формування вартості компаній.

Список літератури

1. Лазар Ю.В. Сучасні тренди розвитку соціально відповідального інвестування: закордонний та вітчизняний досвід / Ю.Лазар, О.Завальна // Механізм регулювання економіки. – 2012. - №4. – С.190-195
2. Мошенський С.З. Соціально відповідальне інвестування: сутність та перспективи розвитку // Міжнародний збірник наукових праць. – Вип. 3(21). – С. 258–263. <http://eztuir.ztu.edu.ua/89/1/258.pdf>.
3. О. В. Майстренко Соціально відповідальне інвестування: західний досвід/ Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" -2015. - №10, http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/10_2015/38.pdf
4. Костюк О. М. Соціально-відповідальне інвестування: основні тренди в американській та європейській практиці / О. М. Костюк, Я. І. Мозговий // Вісник УАБС. – 2011. – № 2(31). – С. 79–83.
5. Бахтараева К. Социально ответственные инвестиции: маркетинговый ход или будущее финансового рынка? / К. Бахтараева // Рынок ценных бумаг.- 2006. -№ 11. – С .70-72. - http://www.mirkin.ru/_docs/_statyi/RCB_12.doc.
6. Rifkin J., Barber R. The North will Rise Again: Pensions, Politics and Power in 1980 s. / J. Rifkin, R. Barber. – London: Beacon Press, 1978. – 279 p

Annotation. *The article analyse the essence of socially responsible investing, the key milestones of its development, foreign experience and trends. Also the factors of appearance and spread of the given phenomenon, and modern principles used by socially responsible investors in the formation of investment portfolios are analyzed. The question of compliance of these principles with financial institutions are investigated. The current trends in socially responsible investing and prospects for its further development within the ideology of sustainable development are outlined. The importance of awareness of the importance of this investment strategy and facilitate its implementation at the level of investors, businesses, and at the level of the state, its institutions, at the legislative level and at the level of society and public organizations are studied.*

Keywords: *socially responsible investment, social responsible investors, investment funds*

Стаття відправлена 17.05.2024

©Дяковський Д.А.